

* نام کتاب: تغییرات اجتماعی

* مؤلف / مترجم: گی‌روشه / وثوقی

* ناشر: نشر نی

* نوبت و محل چاپ: تهران، ششم

* سال نشر: ۱۳۷۶

۱- تغییرات اجتماعی

این اثر منبع اصلی درس تغییرات اجتماعی مقطع کارشناسی و منبعی فرعی در دروس جامعه‌شناسی انقلاب، جامعه‌شناسی توسعه و جامعه‌شناسی جهان سوم در رشته علوم اجتماعی در مقطع کارشناسی ارشد است. از جمله آثار مشابه می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- درآمدی بر تئوری‌ها و مدل‌های تغییرات اجتماعی / استفان واگو / احمد رضا غروی زاد

- دیدگاه‌هایی درباره دگرگونی اجتماعی / رابرت اچ. لاور / کاووس سید املامی

- نابرابری اجتماعی - دیدگاه‌های ادوارد گرپ / محمد سپاهپوش

و احمد رضا غروی زاد نظریه پردازان کلاسیک و معاصر

الف) بررسی شکلی

این اثر از زبان فرانسه به فارسی برگردانده شده و نثری بسیار روان و رسا و قابل فهم دارد. حتی در مواردی عبارت‌ها جذاب و مؤثراند؛ مانند صفحه ۲۹۱ سطر دوم «انقلاب عبارت از عصیان جمعی... وضعیت معینی است» ممکن است در موارد بسیار اندک واژه‌ها در قسمتی از جمله به خوبی از کار در نیامده باشد؛ مانند: صفحه ۲۰۳ سطر ششم «ابتاع کار آمد» صفحه ۲۵۵، تیترا «تجزی اجتماع».

چاپ ششم کتاب نسبت به نخستین چاپ آن، از حیث برخی جنبه‌های ویرایشی و نگارشی، مورد اصلاح و بازبینی قرار گرفته و پاره‌ای اغلاط و کاستی‌ها رفع شده است لیکن ویرایش مجدد می‌تواند کاستی‌های آن را برطرف نماید.

تناسب حجم اثر با درس ۳ واحدی تغییرات اجتماعی در دوره کارشناسی تناسب دارد. اما با ارزیابی عمیق تحلیلی و دقیق اغلب مباحث کتاب و کثرت مفاهیم تخصصی به کار رفته در آن که نیازمند توضیح و تحلیل استاد درس است حجم آن اندکی زیاد به نظر می‌آید. به‌ویژه آنکه برای تکمیل مطالب درسی و به روز نمودن اطلاعات و مباحث از منابع دیگر، به ویژه کتب جدیدتر، باید استفاده شود. اثر، فاقد مقدمه، جدول و تصویر، فهرست اعلام و موضوعی، فهرست منابع و کتاب‌شناسی است.

ب) بررسی محتوایی

برخی از واژه‌های تخصصی انتخاب شده مناسب نیست. مانند: واژه «تکامل» به‌جای سطور (ص ۹)، واژه «در واژه‌های باز» بجای «بازار آزاد» در ترجمه "Laissez Faire" (ص ۶۰)، «وضع روانی عمومی» به‌جای «نگرش» یا وجهه نظر برای "Attitude" (ص ۱۸۷)، استفاده از واژه‌های خارجی به‌جای

معادل‌های جا افتاده فعلی مانند: واژه تکنیک، کاپیتالیسم (ص ۵۹) تئوری (۳۲) که می‌توانست از واژه‌های فارسی استفاده شود.

از ابزار و فنون علمی جهت تفهیم موضوع در این اثر استفاده شده است و اثر کاملاً یک‌نواخت است. کتاب فاقد نظریه‌های دورانی دگرگونی‌های بلند مدت، مانند: نظریه توین‌بی، سورو کین و ... است. نظریه‌های خطی و ساختاری نیز به قدر کافی توضیح داده نشده (مثلاً نظریه اسملسر و سایر نظریه‌های کارکردگرایی مطرح نشده است)، شرایط و راهبردهای دگرگونی اجتماعی توضیح داده نشده است. فصل مربوط به استعمارگری بسیار کهنه و اکنون به این شکل، بی‌فایده یا کم‌فایده است. محتویات متن با فهرست آن مطابقت دارد. با توجه به این‌که متن اصلی مربوط به حدود ۴۰ سال قبل است؛ فاقد بسیاری از مطالب جدید تغییرات اجتماعی است. مثلاً، در فصل سوم، که از نقش نخبگان در تغییرات اجتماعی بحث نموده، غیر از نظریه پارتو، موسکا و میلز نظریه‌ای مطرح نشده است؛ مثلاً، نقش روشنفکران، که نظریه پردازان دیگر روی آن بسیار تأکید کرده‌اند، مطرح نشده است یا در بحث‌های روان‌شناختی تغییرات اجتماعی، نظریه اورت هگن که متأخرتر است، نیامده است. سرفصل‌های شورای عالی برنامه‌ریزی کاملاً با این اثر مطابقت دارد و احتمالاً سرفصل درس از این کتاب اقتباس شده است؛ بنابراین، سرفصل‌ها نیز نواقص ذکر شده را دارد که نیاز به اصلاح و تجدید نظر دارد.

با وجود این کاستی‌ها، تصویری که از تغییر اجتماعی و دگرگونی اجتماعی در برابر تحول و تطور در این اثر ارائه شده، به همراه نظریه عمومی تغییر اجتماعی گی‌روشه، که در آن جایگاه کنش اجتماعی، کنش تاریخی، کارگزاران تغییر، شرایط و عوامل تغییر با توجه به ادبیات نظری و تجربی موجود تا آن زمان تحلیل شده است، در زمان خود نوآورانه به نظر می‌رسیده است.

نوعی نگاه نظری و تحلیلی چند بعدی، جامع‌نگر و پویا در کار گی‌روشه دیده

می‌شود. رویکرد اصلی در مطالعه تغییر اجتماعی، میان دقیق‌تر واقعی‌تر و جامع‌تر تغییر در بینش چند عاملی، چند خطی و انعطاف پذیر است که مطالعه تغییر را در برابر مطالعه تحول و تطور اولویت می‌دهد. اصول اعتقادی و اخلاقی به عنوان یکی از عوامل مهم دگرگونی اجتماعی، که باید مستقل از دیگر عوامل مورد بررسی قرار گیرد، محسوب شده است. این نوع دیدگاه در بحث ارزش‌های فرهنگی کتاب به‌خصوص از صفحات ۸۱-۹۷ مشهود است. ترجمه‌ای کامل و امانت‌دار است.

پیشنهادها

- لازم است درخصوص برخی از مفاهیم و مطالب نظیر «دینامیسم اجتماعی» یا «تراژیک» و ... توضیحاتی ارائه شود.
- مترجم می‌تواند برای تکمیل مباحث (حتی در پاورقی) اطلاعات روز آمد را گوشزد نماید و یا مباحث جدید را در قالب فصولی مجزا به متن بیفزاید؛ زیرا در موضوع تغییرات اجتماعی، به روز بودن شرط اساسی است.